

Εφετείου Αθηνών 5797/1999

Πηγή: Ε.Ε.Δ. 59/00, σελ. 650

Θεωρείται ως βλαπτική η μεταβολή των εργασιακών όρων όχι μόνο όταν προκαλεί στον εργαζόμενο υλική, αλλά και ηθική ζημία, όπως συμβαίνει όταν του ανατίθεται υποδεέστερη εργασία από τη συμφωνηθείσα, ή όταν ο εργοδότης ενεργεί κατά κατάχρηση του διευθυντικού του δικαιώματος. – Πρόσληψη εργαζομένου ως σερβιτόρου σε ξενοδοχείου ο οποίος εργάστηκε ως μπάρμαν στο κεντρικό εσωτερικό μπαρ του ξενοδοχείου το οποίο, μεταξύ άλλων εξυπηρετούσε και τα δωμάτια του ξενοδοχείου (ρουμ-σέρβις) και αποκόμιζε από την ανωτέρω εργασία του, ιδιαιτέρως κατά τις νυκτερινές ώρες, πρόσθετες αμοιβές λόγω υπερεργασίας, νυχτερινής εργασίας κλπ. και υψηλά φιλοδωρήματα. – Μετακίνησή του στο μίνι-μπαρ του ξενοδοχείου, όπου θα είχε την ευθύνη τοποθέτησης ποτών στα ψυγεία των ορόφων του ξενοδοχείου και θα έχανε όλα τα ανωτέρω πλεονεκτήματα εκ της προηγούμενης θέσεώς του. – Η ανωτέρω μετακίνησή του συνιστούσε μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της συμβάσεώς του, η οποία, πλέον των άλλων, του προκάλεσε και μείωση της προσωπικότητάς του.

Πρόεδρος: ο πρόεδρος Εφετών, κ. Θεόδ. Τζέμος

Εισηγητής: η Εφέτης κυρία Ευφημία Λαμπροπούλου

Δικηγόροι: οι κ.κ. Δημ. Ζωητός, Ανδρ. Ματθαίου

Η υπό κρίση έφεση της εν μέρει ηττηθείσας εναγομένης κατά της 2268/1998 οριστικής αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών, έχει ασκηθεί νομότυπα, εμπρόθεσμα και παραδεκτά (άρθρα 495 παρ. 1, 516 παρ. 1 και 518 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ.). Επομένως πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να ερευνηθεί ως προς τη βασιμότητα των λόγων της (άρθρο 533 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ.), κατά την ίδια διαδικασία.

Με την από 13.5.1997 αγωγή του, επί της οποίας εκδόθηκε η εκκαλούμενη απόφαση ο ενάγων και ήδη εφεσίβλητος ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη εργοδότηριά του, η οποία προέβη σε μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας του, κατά τα αναλυτικά εκτιθέμενα σ' αυτήν, να αποδεχθεί την εργασία του στην προηγούμενη θέση του και να του καταβάλει το ποσό των 81.000 δραχμών με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής ως αποζημίωση καθώς και το ποσό των 250.000 δραχμών ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη από την πιο πάνω παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά των οργάνων της εναγομένης, η οποία είχε ως συνέπεια την προσβολή της προσωπικότητάς του. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφασή του έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή ως νόμιμη και βάσιμη από ουσιαστική άποψη, υποχρέωσε δε την εναγομένη αποδέχεται τις υπηρεσίες του ενάγοντος στην προηγούμενη θέση του και να καταβάλει σ' αυτόν ως αποζημίωση το ποσό των 50.000 δραχμών με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής και ως χρηματική ικανοποίηση το ποσό των 200.000 δραχμών. Κατά της αποφάσεως αυτής παραπονείται ήδη η εκκαλούσα και ζητεί την εξαφάνισή της και την απόρριψη της αγωγής στο σύνολό της για τους λόγους που αναφέρονται στην υπό κρίση έφεση, οι οποίοι ανάγονται σε εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων.

Ο εργοδότης κατά την άσκηση του παρεχόμενου σ' αυτόν από το άρθρο 652 Α.Κ. διευθυντικού δικαιώματος δικαιούται να καθορίζει το είδος και την έκταση της υποχρεώσεως του εργαζομένου προς εργασία, προς το σκοπό οργανώσεως της επιχειρήσεώς του κατά τον προσφορότερο τρόπο. Δεν δικαιούται όμως στα πλαίσια ασκήσεως του δικαιώματος αυτού, να μεταβάλει μονομερώς και βλαπτικώς για τον εργαζόμενο τους όρους της σύμβασεως (Α.Π. 1825/1990 ΔΕΝ 48, 425). Είναι δε βλαπτική για τον εργαζόμενο η μεταβολή των εργασιακών όρων, όχι μόνο όταν προκαλεί υλική ζημία (κυρίως μείωση των αποδοχών του) αλλά και όταν επιφέρει ηθική βλάβη, όπως συμβαίνει και όταν του ανατίθεται εργασία υποδεέστερη από εκείνη που είχε συμφωνηθεί ή όταν ο εργοδότης ενεργεί κατά κατάχρηση του ως άνω δικαιώματος. Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 57, 200, 288, 648, 651, 662 και 663 Α.Κ., σε συνδυασμό με εκείνες των άρθρων 7 ν. 2112/1920, 5 παρ. 3 ν. 3198/1955, 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος, προκύπτει ότι η από μέρους του εργοδότη μονομερής

και βλαπτική για τον εργαζόμενο μεταβολή των όρων εργασίας δε συνεπάγεται μεν καθεαυτή τη λύση της συμβάσεως εργασίας, μπορεί όμως ο εργαζόμενος να τη θεωρήσει άτακτη καταγγελία της συμβάσεως, να αποχωρήσει από την υπηρεσία και να απαιτήσει την καταβολή της αποζημιώσεως που προβλέπει το άρθρο 3 ν. 2112/1920 (Ολ. Α.Π. 13/1987 ΕλλΔνη 28, 1441, Α.Π. 805/1995 ΔΕΝ 51, 1317, Α.Π. 1227/1993 ΔΕΝ 50, 403). Στην προκειμένη περίπτωση από τις καταθέσεις των μαρτύρων των διαδίκων που εξετάστηκαν ενόρκως στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, οι οποίες περιέχονται στα ταυτόριθμα με την εκκαλούμενη πρακτικά δημόσιας συνεδριάσεως του πιο πάνω δικαστηρίου και από όλα τα έγγραφα τα οποία επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι, αποδείχτηκαν τα εξής πραγματικά περιστατικά: με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου που καταρτίστηκε μεταξύ των διαδίκων την 1.6.1984 ο ενάγων προσελήφθη από την εναγομένη ως σερβιτόρος στο ξενοδοχείο της με το διακριτικό τίτλο «Π.», που βρίσκεται στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας αριθμ. * στην Αθήνα. Από τον Οκτώβριο του έτους 1990 μέχρι το έτος 1992 εργάστηκε ως μπάρμαν στην καφετέρια του ίδιου ξενοδοχείου και από τότε συνέχισε να εργάζεται ως μπάρμαν στο κεντρικό εσωτερικό «μπαρ» που εξυπηρετούσε μέσω σερβιτόρων τους χώρους καφετέριας και εστιατορίου, καθώς και τα δωμάτια του ξενοδοχείου («ρουμ-σέρβις»). Στα καθήκοντά του αναγόταν η ημερήσια παραγγελία του τμήματος από την κεντρική αποθήκη, η τοποθέτηση των ποτών στα ράφια και τα ψυγεία και η παρασκευή «κοκτέιλς» σε εκτέλεση των παραγγελιών των σερβιτόρων. Ο ενάγων, ο οποίος είχε αποφοιτήσει από ξενοδοχειακή σχολή, η φοίτηση στην οποία είχε εξάμηνη διάρκεια, εργαζόταν, ενόψει και της οικογενειακής καταστάσεως (ήταν άγαμος), στη νυκτερινή βάρδια και αποκόμιζε πλέον του μηνιαίου μισθού του και αμοιβή από υπερεργασία, νυκτερινή εργασία και εργασία κατά τις Κυριακές και αργίες. Έτσι τον Ιούνιο του έτους 1996 είχε μικτές αποδοχές 271.069 και καθαρές 198.200 δραχμές, τον Οκτώβριο του ίδιου έτους μικτές 287.394 και καθαρές 206.841 δραχμές, τον Ιανουάριο του έτους 1997 μικτές 244.939 και καθαρές 179.084 δραχμές, το Φεβρουάριο του ίδιου έτους μικτές 233.437 και καθαρές 170.671 δραχμές και το Μάρτιο του ίδιου έτους μικτές 258.428 και καθαρές 188.951 δραχμές. Επί πλέον ελάμβανε φιλοδωρήματα ανερχόμενα στο ποσό των 50.000 δραχμών κατά μέσο όρο μηνιαίως. Τα φιλοδωρήματα αυτά ελάμβανε ο ενάγων και οι άλλοι εργαζόμενοι στη νυκτερινή βάρδια της εναγομένης κατόπιν σιωπηρής συμφωνίας με αυτήν, που τους παρείχε τη δυνατότητα εισπράξεώς τους και τα εισέπρατταν τακτικά, έτσι ώστε να επαυξάνουν τις αποδοχές τους. Γι' αυτό τηρούσαν και σχετικό τετράδιο στο οποίο αναγράφονταν καθημερινά το συνολικό εισπραττόμενο από όλους για την αιτία αυτή ποσό και τα ποσά που αναλογούσαν στον καθένα (βλ. το αντίγραφό του που επικαλείται και προσκομίζει ο ενάγων). Και ναι μεν με το άρθρο 33 του εσωτερικού κανονισμού της εναγομένης που κυρώθηκε με την 1688/22.12.1986 απόφαση του Νομάρχη Αθηνών (βλ. το αντίγραφό του που επικαλείται και προσκομίζει η εναγομένη) απαγορεύεται στους υπαλλήλους της η άμεση ή έμμεση αξίωση φιλοδωρήματος από τους πελάτες, όχι όμως και η λήψη του όταν καταβάλλεται οικειοθελώς από αυτούς. Κατά το μήνα Μάρτιο 1997 η εναγομένη δια του διευθυντή προσωπικού της Ι.Δ. ανακοίνωσε στον ενάγοντα ότι εφεξής θα εργάζεται στα λεγόμενα «μίνι μπαρ», δηλαδή θα έχει την ευθύνη τοποθετήσεως ποτών στα ψυγεία που βρίσκονται στους ορόφους του ξενοδοχείου. Η εργασία αυτή παρεχόταν κατά τις πρωινές ώρες και συνεπαγόταν μείωση των αποδοχών του ενάγοντος, αφού αυτός θα εστερείτο της αμοιβής για υπερεργασία, νυκτερινή εργασία και εργασία κατά τις Κυριακές και τις αργίες, καθώς και του ποσού των φιλοδωρημάτων που εισέπρατε. Επίσης, συνεπαγόταν και ηθική μείωση του ενάγοντος διότι ήταν υποδεέστερη αυτής που ασκούσε μέχρι τότε, αφού μπορούσε να παρέχεται και από μη ειδικευμένο προσωπικό, όπως πράγματι γινόταν κατά τις ημέρες απουσίας του. Επί πλέον ο ενάγων, ο οποίος επί σειρά ετών ειδικευόταν στην κατασκευή «κοκτέιλς» στη νέα θέση του θα έπαινε να ενημερώνεται για τις εξελίξεις στο χώρο αυτό και θα εστερείτο του απαραίτητου πιστοποιητικού προϋπηρεσίας που θα πιστοποιούσε την ειδικότητά του και την εμπειρία του σ' αυτόν. Και ναι μεν με το από 8.8.1996 πρακτικό συμφωνίας για τους όρους αμοιβής και εργασίας των εργαζομένων στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που κατατέθηκε με την 107/12.8.1996 πράξη καταθέσεως και ίσχυε κατά το χρόνο της μεταβολής των συνθηκών εργασίας του ενάγοντος αλλά και το από 6.2.1995 όμοιο που κατατέθηκε με τη 13/13.2.1995 πράξη καταθέσεως, καθώς και τις

26.4.1994 και 62/22.7.1993 πράξεις καταθέσεως και τις προηγούμενες αυτών, η απασχόληση του ενάγοντος ως «μπάρμαν» εμπίπτει στη δεύτερη κατηγορία ειδικοτήτων και στην ίδια κατηγορία εντάσσονται και οι θαλαμηπόλοι καθώς και οι σερβιτόροι σαλονιού. Όμως η εργασία που του ανατέθηκε από τις 2.4.1997 δεν είναι εκείνη του θαλαμηπόλου ή του σερβιτόρου αλλά μία από αυτές της τρίτης κατηγορίας δηλαδή εκείνη του βοηθού σερβιτόρου ή μπαρ ή οροφοκόμου, ανεξάρτητα βέβαια από το ότι είναι δυνατή η βλαπτική μεταβολή και με μετακινήσεις που συντελούνται μέσα στην ίδια (καθεμία από τις τέσσερις) κατηγορία ειδικοτήτων. Για τη μονομερή βλαπτική μεταβολή των συνθηκών εργασίας του ο ενάγων διαμαρτυρήθηκε έντονα στην εναγομένη και προσέφυγε στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας (βλ. Το 220/3.1.1997 δελτίο εργατικής διαφοράς της Επιθεώρησης Εργασίας του Ανατολικού τομέα της Νομαρχίας Αθηνών που προσκομίζει και επικαλείται η εναγομένη). Η εναγομένη όμως επέμεινε στην τοποθέτησή του στη νέα του θέση, στην οποία αυτός αναγκάστηκε ν' απασχολείται από τις 2.4.1997. λόγω δε των διαμαρτυριών του, του χορήγησε διορθωτικό ποσό 35.357 δραχμών το μήνα, προκειμένου να ισοφαρίσει τις αποδοχές του με τις προηγουμένως εισπραττόμενες. Έτσι τον Απρίλιο του 1997 του καταβλήθηκαν μικτές αποδοχές 244.939 και καθαρές 179.084 δραχμών και το Μάιο του ίδιου έτους μικτές αποδοχές 251.425 και καθαρές 183.829 δραχμών, δηλαδή με την καταβολή του διορθωτικού ποσού οι αποδοχές του εξισώθηκαν με τις προηγουμένως καταβαλλόμενες. Εξακολούθησε όμως να παραμένει η διαφορά των 50.000 δραχμών μηνιαίως που προερχόταν από τα φιλοδωρήματα πελατών, τα οποία δεν παρέχονταν στη νέα του θέση, καθώς και η επαγγελματική και ηθική του μείωση από την τοποθέτησή του σε υποδεέστερη θέση. Περαιτέρω, από τα ίδια αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρθηκαν προηγουμένως αποδείχθηκε ότι η πιο πάνω μεταβολή δεν αποτελούσε μέτρο που επιβαλλόταν με αντικειμενικά κριτήρια στο πλαίσιο του κανονισμού της επιχειρήσεως ή αναγκαίο και απαραίτητο από κάποια αναδιάρθρωση υπηρεσιών που επέβαλε αντίστοιχη αναδιάρθρωση του προσωπικού. Αντιθέτως με αυτή αποσκοπήθηκε η μείωση των αποδοχών και της προσωπικότητας του ενάγοντος με τη συστηματική υποβάθμισή του, παρά την επαγγελματική πείρα και τα προσόντα του, για το λόγο ότι αυτός ήταν συνδικαλιστικό στέλεχος (γραμματέας του Σωματίου Εργαζομένων στο Ξενοδοχείο Π. και αναπληρωματικό μέλος του Ε.Κ.Α.) και η συνδικαλιστική του δράση ενοχλούσε την εναγομένη εργοδότη. Συνεπώς, η άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος της εναγομένης στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι καταχρηστική, αφού υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλει η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και ο κοινωνικός και οικονομικός σκοπός του δικαιώματος. Από την πιο πάνω δε παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά των οργάνων της εναγομένης, ο ενάγων υπέστη ζημία ανερχόμενη στο ποσό των 50.000 δραχμών, το οποίο με πιθανότητα και κατά τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων θα εισέπραττε από φιλοδωρήματα κατά το μήνα Απρίλιο του 1997, επί πλέον δε υπέστη προσβολή της προσωπικότητάς του, αφού μειώθηκε η επαγγελματική του υπόληψη και αξία. Επομένως, υπέστη ηθική βλάβη και για την αποκατάστασή της δικαιούται χρηματική ικανοποίηση, το ποσό της οποίας, με βάση τις συνθήκες και το είδος της προσβολής, τη διάρκειά της, το βαθμό της υπαιτιότητας των οργάνων της εναγομένης, την κοινωνική και οικονομική κατάσταση του ενάγοντος και την οικονομική κατάσταση της εναγομένης, πρέπει να οριστεί στο ποσό των 200.000 δραχμών.

Ενόψει όλων αυτών το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το οποίο με την εκκαλούμενη απόφαση δέχτηκε τα ίδια και, αφού έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή, υποχρέωσε την εναγομένη να αποδέχεται τις υπηρεσίες του ενάγοντος στην προηγούμενη θέση του και να καταβάλει σ' αυτόν για αποζημίωση το ποσό των 50.000 δραχμών με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής και για χρηματική ικανοποίηση το ποσό των 200.000 δραχμών, δεν υπέπεσε σε σφάλμα.

Γι' αυτό πρέπει να απορριφθούν οι πρώτος, δεύτερος, τρίτος και τέταρτος λόγοι της εφέσεως με τους οποίους η εκκαλούσα υποστηρίζει τα αντίθετα. Επί πλέον, ενόψει της εν μέρει νίκης και ήττας των διαδίκων, ορθώς το πρωτοβάθμιο δικαστήριο καταδίκασε την εναγομένη σε μέρος της δικαστικής δαπάνης του ενάγοντος από 30.000 δραχμές. Γι' αυτό πρέπει να απορριφθεί ο σχετικός έκτος λόγος της εφέσεως και η έφεση στο σύνολό της ως αβάσιμη από ουσιαστική άποψη, να καταδικαστεί δε ή εκκαλούσα λόγω της ήττας της στη δικαστική δαπάνη του εφεσίβλητου του παρόντος βαθμού δικαιοδοσίας, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα

(άρθρο 176 σε συνδ. Με 183 Κ.Πολ.Δ.). Τέλος, μετά την απόρριψη της εφέσεως το αίτημα της εκκαλούσας για επαναφορά των πραγμάτων στην προ της εκτελέσεως κατάσταση είναι χωρίς αντικείμενο και παρέλκει η ερευνά του.